

رئیس جمهور باید چه شرایطی را دارا باشد؟

مقدمه

ریاست جمهوری به دلیل جایگاهی که در نظام جمهوری اسلامی ایران دارد از اهمیت و حساسیت ویژه ای برخوردار است چرا که از نظر قانونی رئیس جمهور عالیترین مقام رسمی پس از رهبری به شمار می آید [۱] و به لحاظ این که بخش های اقتصادی و مدیریتی کشور در این نهاد و زیر مجموعه آن متمرکز است لذا انتخاب او برای مردم و مسئولین به منزله تعیین جهت گیری های اقتصادی، سیاسی و مدیریتی کشور می باشد و به همین دلیل مسئول این نهاد که قسمت مهمی از سرنوشت کشور بدست او رقم زده می شود باید فرد لایق و کارآمدی باشد.

از طرفی همانگونه که می دانیم شرایط ریاست جمهور در قانون اساسی ذکر شده است و صاحب نظران و اندیشمندانی که قانون اساسی کشور را تهیه و تدوین نموده اند اهمیت ویژه ای برای مسئول این نهاد قائل بوده اند، مخصوصاً بعد از این که در سال ۱۳۶۸ نهاد نخست وزیری در قانون اساسی حذف و در نتیجه اختیارات رئیس جمهور گسترده تر شد، به همین دلیل به منظور شناخت ویژگی ها و شرایط رئیس جمهور ابتدا باید نگاهی به این شرایط از منظر قانون اساسی نموده و آنگاه ویژگی های دیگری که یک کاندیدا را از میان کاندیداهای مختلف واجد شرایط قانونی، اصلح می سازد را نیز مورد بررسی قرار دهیم که به این منظور در این پاسخ صرفاً اشاره ای کوتاه به چند ویژگی کاندید اصلح از منظر مقام معظم رهبری می نمایم:

ریاست جمهوری در قانون اساسی

مطابق قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران؛ رئیس جمهور باید از میان رجال مذهبی و سیاسی که واجد شرایط زیر باشند انتخاب گردد:

ایرانی الاصل، تابع ایران، مدیر و مدبر، دارای حسن سابقه و امانت و تقوی، مؤمن و معتقد به مبانی جمهوری اسلامی ایران و مذهب رسمی کشور. [۲]

هر چند که قانون اساسی در این اصل ویژگی های شخص لایق برای انتخابات را به طور کلی بیان نموده است اما همین عناوین با دقت و ملاحظات زیادی گزینش شده اند. در این میان از آن جایی که شروطی مانند ایرانی الاصل بودن یا دارای حسن سابقه بودن کمتر جای بحث و مناظره دارد لذا به تبیین معیارهای کلیدی و اصلی رئیس جمهوری از دیدگاه قانون اساسی می پردازیم:

رجل مذهبی: منظور از شخصیت مذهبی چیزی فراتر از نمازخوان بودن و امثال آن است و کسی است که دارای تفکر مذهبی باشد.

رجل سیاسی: سیاست یعنی کشورداری و اصولاً علم سیاست را علم اداره کشور را گویند لذا شخصیت سیاسی کسی است که بتواند کشورداری کند توجه داشته باشیم سیاسی بودن به معنای سیاست باز و حزب باز نیست بلکه منظور توانمندی اداره کشور در عرصه های گوناگون نظیر فرهنگ اقتصاد مسائل اجتماعی علمی و بین المللی است.

در این زمینه می توان به فرمانی که حضرت علی - علیه السلام - به مالک اشتر نخعی نوشته است مراجعه کرد و این فرمان و سایر بیانات معصومین - علیهم السلام - را به عنوان سرلوحه خویش برای کشور داری و ادای مسئولیت های اجرایی قرار داد

در این جا برای جلوگیری از اطاله مطلب صرفاً به توضیح ویژگی هایی می پردازیم که بیشتر مورد نظر است که یکی از آن ها مدیر و مدبر بودن رئیس جمهور آینده است که مد نظر همگان است و بیان آن ها می تواند در انتخاب اصلح به ما کمک می کند و انشاء الله با توجه به آن در تغییر و تحولات مثبت در جامعه مان نقشی ایفا کنیم و بتوانیم در توسعه و آبادانی کشور خود دخیل باشیم.

رئیس جمهور آینده براساس فحوای اصول قانون اساسی باید واجد خصوصیات زیر باشد:

۱. واجد قدرت مدیریت کلان بر منابع مالی و انسانی: یعنی او حداقل باید آشنایی با امور مالی داشته باشد تا بتواند بر متصدیان این بخش نظارت داشته باشد و از عهده وظیفه

مربوطه برآید زیرا او مستقیماً مسئول امور برنامه و بودجه و امور اداری و استخدامی کشور است هر چند که می تواند آن را بر عهده دیگری بگذارد.[۳]

۲. آگاه به اختیارات وزرا و توانمندی برای هماهنگی و نظارت بر عملکرد وزرا: مطابق اصل ۱۳۳ قانون اساسی رئیس جمهور باید وزیر مناسب برای هر وزارتخانه ای را انتخاب کند لذا لازم است که اختیارات هر یک از وزرا را بداند نیز باید بر کار وزیران نظارت داشته و تدابیر لازم برای هماهنگی ساختن آن را داشته باشد.[۴] پس باید بتواند مدیریت لازم را اعمال کند.

۳. توانمند به ایجاد تفاهم و هماهنگی بین وزرا و رفع اختلاف آنان: یعنی باید بتواند تصمیمات و مذاکرات هیئت وزیران را جمع بندی کند و برنامه و خط مشی دولت (برنامه ریزی دولتی) را تبیین کند.[۵]

۴. توانمند به سازماندهی و مدیریت دستگاه ها و معاونت ها: به عبارتی قدرت سازماندهی دستگاه ها و وزارتخانه ها و به اجرا درآوردن قوانین مربوطه را داشته باشد[۶]

۵. آگاه به شرایط بین المللی موجود و حقوق بین الملل: به عبارتی درک لازم را از شرایط بین المللی موجود داشته باشد خصوصاً در حال حاضر که جمهوری اسلامی ایران با انواع تهدیدات مواجه است زیرا مسئولیت انتخاب سفراء و حضور در مجامع بین المللی با او است[۷] نیز باید آشنایی با حقوق بین الملل ولو به نحو اجمالی داشته باشد زیرا امضای معاهدات و صلح دعاوی بین الملل با او است و باید واجد قدرت بیان و مجاب کردن مخاطبین در عرصه های داخل و خارج را داشته باشد.[۸]

۶. توانمند به حفظ و تأمین امنیت کشور و توانا در هماهنگی بین ارکان امنیتی کشور زیرا او رئیس شورای امنیت ملی است.[۹]

۷. هماهنگی با ولایت فقیه: به این معنا که قدرت و آمادگی هماهنگی با رهبری را داشته باشد زیرا قوای سه گانه زیر نظر ولایت مطلقه هستند لذا باید سلسله مراتب اداری را نسبت به رهبری داشته باشد.[۱۰]

۸. مروج فرهنگ اسلامی و رافع موانع آن: به عبارتی توان و آمادگی لازم برای ترویج دین، اخلاق و مقابله با نفوذ فرهنگ منحط غرب را داشته باشد، به ویژه که این موضوع در قسم ریاست جمهوری [۱۱] آمده است و به همین دلیل باید بتواند در زمینه ارتقاء فرهنگ و ارزش های والای اسلامی و انسانی در جامعه کوشا باشد.

۹. پرهیز از انحصار طلبی: توان و قابلیت استفاده از مشارکت سیاسی اجتماعی همه جانبه گروه ها و اقشار جامعه در سرنوشت کشور را داشته باشد زیرا اصل ۱۲۱ قانون اساسی می گوید باید رئیس جمهور از هر گونه خودکامگی، استبداد و انحصار طلبی به دور باشد. از این روی باید او به قدرت، نگرش امانتی بودن داشته باشد و به قول شهید دکتر بهشتی (ره) شیفته خدمت باشد نه تشنه قدرت.

۱۰. مسئولیت پذیری: مسئولیت پذیر و وظیفه شناس در انجام تعهدات اداری باشد، زیرا در اصل ۱۲۲ آمده است که او در قبال ملت، رهبر و مجلس مسئول است و باید بتواند به کارآمدی نظام ارتقا بخشد. [۱۲]

ویژگی های ریاست جمهوری از دیدگاه رهبری

مقام معظم رهبری در سخنرانی های عمومی خود مکرراً درباره رئیس جمهور واجد صلاحیت مطالبی را بیان داشته اند که به اجمال به چند مورد از آن اشاره می کنیم:

در برخورد با مسائل توسعه از یاد قشرهای ضعیف و مظلوم غافل نشود و به فکر معیشت، دین و فرهنگ مردم باشد و دارای ویژگی های کارآمدی، توانایی، شادابی و نشاط، کفایت، علاقمند مبارزه با فقر و فساد و تبعیض، مردمی بودن، مؤمن به هدف های انقلاب و استقلال و پیشرفت کشور، شناخت وظایف و عمل به آن با قوت و اقتدار، با حوصله، اهمیت دادن به امنیت، هوشمندی، با تدبیر و مصمم، توان اشتغال زایی بالا و با همت باشد. [۱۳]

نیز مطابق با نظر ایشان رئیس جمهوری از لحاظ بینش باید معتقد به مبانی نظام باشد و در این خط و مسیر، مدیریت و برنامه ریزی های خود را تنظیم، اعمال و اجرا نماید و باید اصلاحات در مدیریت او اصولگرایانه باشد و از تقلید و پیروی از الگوهای غرب که منجر به سلطه آنان

و نتیجه ندادن و عبث شدن فعالیت‌ها می‌گردد پرهیزد و به عنوان یکی از مسئولین باید همواره پاسخگوی ملت باشد. [۱۴]

با در نظر گرفتن این موارد و ملاحظه و دقت در انتخاب شایسته می‌توان به سمت انتخاب مدیران شایسته برای نظام و ایجاد تغییر و تحولات مثبت در روند مدیریتی کشور در سطح کلان در حرکت باشیم.

معرفی منابع جهت مطالعه بیشتر:

۱. قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و سخنرانی‌های مقام معظم رهبری در ایام انتخابات.
۲. هاشمی. محمد، حقوق اساسی جمهوری اسلامی ایران، تهران: نشر دادگستر.

پاورقی‌ها:

- [۱]. اصل ۱۱۳ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران
- [۲]. همان، اصل ۱۱۵
- [۳]. قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، اصل ۱۲۶.
- [۴]. همان اصل ۱۳۴.
- [۵]. همان.
- [۶]. همان.
- [۷]. همان اصول ۱۲۵ و ۱۲۸.
- [۸]. همان اصول ۱۳۹ و ۷۷.
- [۹]. همان اصل ۱۷۶.
- [۱۰]. همان اصل ۵۷.
- [۱۱]. همان اصل ۱۲۱.
- [۱۲]. ر.ک: گفتگوی اختصاصی با کعبی حقوق دان شورای نگهبان، روزنامه جمهوری اسلامی ایران ۱۳۸۴/۲/۱۸ (با دخل و تصرف)
- [۱۳]. روزنامه جوان ۱۳۸۴/۳/۱.
- [۱۴]. برگرفته از سخنان رهبر معظم انقلاب کیهان سه شنبه ۲۰ اردیبهشت ۱۳۸۴.

مرکز مطالعات و پاسخگویی به شبهات حوزه‌های علمیه